

№ 16 (513)
Красавік 2014 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- ➔ Прадаўжальнікі: майстар лозапляцення Алена Гурэцкая – стар. 2
- ➔ Год 1914-ы: народная трагедыя – стар. 4
- ➔ Роздум: погляд пісьменніка на Чарнобыльскую катастрофу – стар. 5

Афіцыйна

18 красавіка 2014 года ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылося ўрачыстае пасяджэнне Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА, прысвечанае 60-годдзю членства Беларусі ў гэтай міжнароднай арганізацыі. На пасяджэнні прысутнічала і выступіла з паведамленнем Генеральны дырэктар ЮНЕСКА Ірына Бокава, якая знаходзілася ў Беларусі з афіцыйным візітам. Пад час візіту яна наведвала гісторыка-культурны запаведнік «Нясвіж» і Мірскі замак – архітэктурныя ансамблі якіх уключаныя ў Спіс сусветнай спадчыны.

Б. Святлоў, І. Бокава і А. Тозік

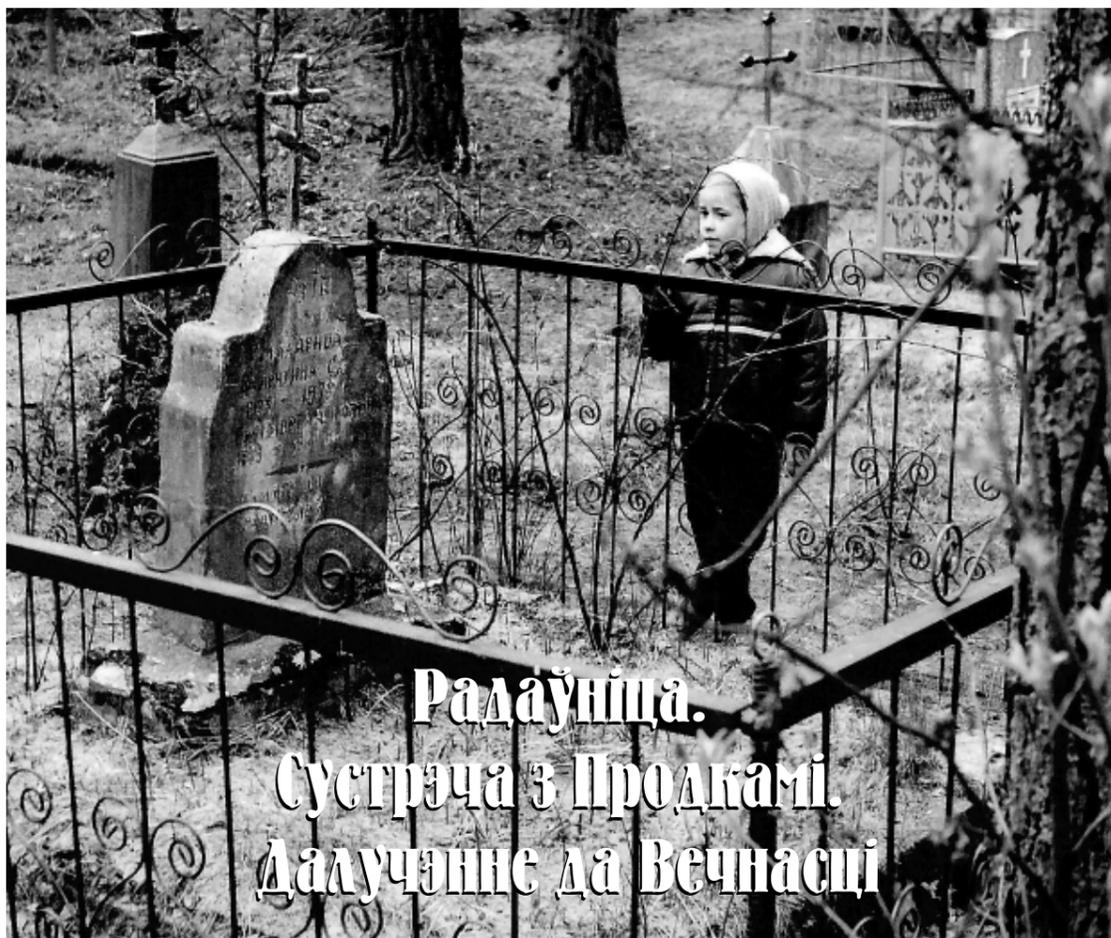
Гэтай падзеі папярэднічала праца круглага стала «Некропалі Беларусі», арганізаванага Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускам камітэтам Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС), Інстытутам культуры Беларусі. Круглы стол быў прысвечаны Міжнароднаму дню помнікаў і гістарычных мясцінаў.

Пра міхулае
Сёння
Дзеля будучыні

Сябры!
Падпісання
на газету
можна
з любога
месяца

падпісныя індэксы:
індывідуальны - 63320
ведамасны - 633202

Фота Сяргея ПАНІЗЬНІКА

На тым тыдні...

✓ 15 красавіка ў Браціславе ў выставачнай зале «Дворана» Міністэрства культуры Славакіі адбылося адкрыццё выстаўкі «Славацкія сустрэчы Янкі Купалы» ў рамках рэалізацыі беларуска-славацкага культурна-адукацыйнага праекта «Беларусь – Славакія. Дыялог культур».

У прэзентацыі выставачнага праекта, створанага пры падтрымцы Пасольства Славацкай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, прынялі ўдзел прадстаўнікі дыпламатычных місій, даследчыкі творчасці Янкі Купалы і беларуска-славацкіх культурных сувязяў з абодвух бакоў.

✓ 17 красавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшлі X Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні «Кніжная культура Беларусі XVI – сярэдзіны XVII ст.: да 440-годдзя выдавецкай дзейнасці Мамонічаў». У канферэнцыі прынялі ўдзел дакладчыкі з Беларусі, Расіі, Літвы, Украіны, Польшчы і Чэхіі. Вядомыя навукоўцы прадставілі вынікі навуковых даследаванняў па гісторыі друкарні Мамонічаў, выдавецкай дзейнасці Францыска Скарыны і Пятра Мсціслаўца, традыцыях беларускай кніжнай культуры XVI – XIX стст.

У межах кнігазнаўчых чытанняў адкрылі выстаўку «Надрукавана ў доме Мамонічаў», дзе ўпершыню прадстаў-

лены найбольш поўны збор старадрукаў друкарні Мамонічаў канца XVI – пачатку XVII ст.

✓ 17 красавіка ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь прэзентавалі кнігу Алены Мікульчык «Лепшыя стравы беларускай кухні».

А. Мікульчык

Гэтае выданне стане добрым падарункам для тых, хто не толькі жадае навучыцца гатаваць, але і прыемна бавіць час з кнігай у руках, бо тут чытачы змогуць знайсці і рэцэпты страваў, і гісторыю іх паходжання.

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

Хто ведае, як нараджаюцца мары і якія душэўныя памкненні і зямныя шляхі прыводзяць нас да іх ажыццяўлення, што становіцца пуцяводнай зоркай па жыцці. Калісьці дзяўчынку Алену Гурэцкую з вёскі Вярхоўе, што на Віцебшчыне, зачаравала майстэрства лозапляцення.

Азы гэтага найстаражытнага рамяства яна пачала спасцігаць у 1996 годзе, а цяпер практычныя навыкі падмацоўвае ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў па спецыялізацыі «Народныя рамёствы». Адна часова ўдасканальвае сваю практыку як педагог дадатковай адукацыі ў Мінскім дзяржаўным прафесійна-тэхнічным каледжы дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва і шчодра дзеліцца ведамі з усімі ахочымі, дапамагаючы асвойваць традыцыйнае народнае майстэрства працы з рознымі прыроднымі матэрыяламі. Ужо і сама запальвае зоркі для іншых. Пяць гадоў таму стварыла ў Віцебску клуб «Лазовыя зоркі», а ў сталіцы выкладае лозапляценне для

дарослых. Падзяліцца ёсць чым.

Алена з'яўляецца сябрам Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, сталым удзельнікам шматлікіх гарадскіх, абласных, рэспубліканскіх і міжнародных выставак, у тым ліку – «Горада майстроў» у рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску», Міжнароднага фестывалю-

кірмашу рамёстваў «Вясновы букет» у Мінску, Фестывалю нацыянальных культураў у г. Рэзэкне (Латвія).

Вырабы Алены прыцягваюць увагу як простых спажыўцоў, так і прафесіяналаў. Яны неаднаразова адзначаліся дыпламамі лаўрэатаў конкурсаў дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва. Разам з удасканаленнем традыцыйных метадаў лозапляцення Алена

засвойвае новыя спосабы і прыёмы працы, арыгінальнае спалучэнне розных прыродных матэрыялаў (саломкі, бяросты, каштанаў, керамічных і драўляных пацерак), займаецца іншымі відамі народных рамёстваў, вырабам нацыянальнага строю.

Гярод шматлікіх вырабаў улюбёнымі для майстра з'яўляюцца беларускія кошыкі. Яна выдзя-

ляе сярод іх больш за два дзясяткі формаў, у тым ліку кошыкі з ажурам, для дачы і лесу, для рыбалкі, гаспадарчыя і інш. Дарэчы, пра кошыкі Алена можа распавядаць, здаецца, бясконца. Паслухаць яе і асвойць рамяство лозапляцення ці палепшыць свае навыкі можа кожны ахочы на васьмімесячных курсах. Ладзяцца і адпаведныя конкурсы. На адзін з іх у Мінскі дзяржаўны прафесійна-тэхнічны каледж дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва і завітаў наш карэспандэнт.

Убачанае здзівіла і ўразіла. За тры месяцы навучання (зняткі праходзяць раз на тыдзень) вучні здолелі добра асвойць навуку – ад нарыхтоўкі лазы, апрацоўкі і падрыхтоўкі да пляцення вырабаў. Пасля вызначэння лепшых і ўручэння ўзнагародаў у гасціннай майстэрні за кубачкам гарбаты адбылася цікавая размова будучых майстроў-прафесіяналаў, якія дзякуючы такім захавальнікам народных традыцый, як А. Гурэцкая, не толькі пазнаёміліся з новымі відамі дзейнасці, але і будуць развіваць яго далей.

Наш кар.

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

Прэзентавалі скарбы

На зайздрасць Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі гэтая прэзентацыя адбылася ў іншым месцы.

Інстытут культуры Беларусі выдаў і 10 красавіка прадставіў грамадскаму музейнае навуковае выданне «Скарбы музеяў Беларусі». Гэта – першае ў гісторыі нашай краіны выданне, дзе аб'яднаныя намаганні многіх музеяў (ад сталічных да раён-

інстытута, у кароткі тэрмін падрыхтавалі неабходныя для публікацыі матэрыялы. З асаблівым імпэтам да гэтай складанай працы паставіліся «нашы галоўныя музеі». Менавіта так было сказана пра Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік (дырэктар Тамара Джумантаева), Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей (дырэктар Юры Кітурка), Нацыянальны мастацкі музей

Рэспублікі Беларусь (дырэктар Уладзімір Пракапцоў).

Прэзентацыю падтрымалі пры абмеркаванні зместу і якасці выдання міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Беларусь прафесар Уладзімір Гніламедаў, член-карэспандэнт НАН Беларусі, прафесар Аляксандр Лукашанец, дэкан гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Сяргей Ходзін, старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, дырэктары музеяў краіны.

Усе прысутныя падтрымалі ідэю працягу працы Інстытута над выпускам чарговага тома «Скарбаў...», прысвечанага XIX стагоддзю, і выказалі (У. Гілеп) неабходнасць стварэння асобнага тома, дзе былі б змешчаныя беларускія рарытэты, якія мы лічым на сёняшні дзень страчанымі ў выніку шматлікіх войнаў, незаконных перамяшчэнняў і рабаўніцтва, здзейшаных на тэрыторыі нашай краіны.

Наш кар.

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

Новы Завет з Псалтырём. Жуцэйна (1652 г.)

ных) – паказаць свету багацце сваіх фондаў, засведчыць дакументальна, што не ўсё страчана ў нашай культуры. Рарытэтнасць выдання яшчэ і ў тым, што ў яго ў асноўным патрапілі музейныя прадметы (XI – XVIII стст.), якія раней не экспанаваліся, не патраплялі і ў шматлікія музейныя каталогі.

Прэзентавалі кнігу рэктар Інстытута культуры Беларусі Канстанцін Рэмшэўскі і прарэктар па вучэбнай рабоце Ірына Лапцёнак. Яны выказалі шчырую ўдзячнасць музейным супрацоўнікам абласных, раённых краязнаўчых музеяў, што з разуменнем і добраазначаным адчынілі свае сховішчы працоўнай групе

М. Дучыц. На руінах Мінска (1944 г.)

Краязнаўства паўсюль

У кожнага чалавека, які меў шчасце нарадзіцца на нашай цудоўнай зямлі, абавязкова ёсць свой непаўторны край, адкуль вытокі яго роду. Любоў да роднага краю, яго гісторыі бярэ пачатак з сэрца і душы і мацнее на працягу жыцця. Кожнаму пакаленню застаецца на памяць тое, што створанае талентам і працавітасцю продкаў. Задача ж нашчадкаў – вывучыць гэта і захаваць.

Змест і напрамкі выхавальнай працы ў вышэйшай навучальнай установе павінныя, найперш, спрыяць фармаванню ў свядомасці моладзі павагі да культурна-гістарычнай спадчыны свайго народа. Таму ў гэтым навучальным годзе ў рамках мастацкага салона «Спадчына» прайшоў шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных знаёмству з культурнай спадчынай беларускага народа.

У сакавіку на педыятрычным факультэце Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта адбылася медыяпадарожжа па Уздзенскім краі «Я родным краем ганаруся», прымеркаванае да Года гасціннасці. Пад час мерапрыемства студэнтам і прафесарска-выкладчыцкаму складу ўніверсітэта прадставілася ўнікальная магчымасць пазнаёміцца з выбітным чалавекам, педагогам з 50-гадовым стажам, якая прысвяціла сваё жыццё выхаванню моладзі і вывучэнню гісторыі і культуры – Валянцінай Шытыка. Яна правяла завочную экскурсію па гістарычных месцах культурнага жыцця Уздзеншчыны.

Удзельнікі мерапрыемства адкрылі для сябе прыродную прыгажосць краю, пазнаёміліся з гісторыяй, імёнамі знакамітых людзей, якія праславілі сваю радзіму мастацкімі і літаратурнымі творами, помнікамі архітэктуры, гераічнымі подзвігамі, навуковымі адкрыццямі, гісторыяй развіцця аховы здароўя ў раёне і інш.

Прысутныя з захапленнем слухалі Валянціну Мікалаеўну, выступ якой быў насычаны невядомымі фактамі і цікавай інфармацыяй. Адметным было тое, што шэраг студэнтаў і выкладчыкаў нарадзіліся і выраслі ва Уздзенскім краі. Апавед лектара суправаджаўся мультымедыянай прэзентацыяй, распрацаванай за гадзічку аддзела абслугоўвання і інфармацыі Уздзенскага ЦРБ імя П. Труса Святланай Нісцюк. Прэзентацыя шырока і ўсебакова адлюстравала змест і ўдала дапоўніла выступленне лектара.

Авацыямі і словамі падзякі слухачоў было завершанае мерапрыемства. Валянціна Мікалаеўна ад аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкама перадала на памяць педыятрычнаму факультэту сувеніры з уздзенскай сімволікай. А начальнік аддзела выхавальнай работы з моладдзю Н. Кібік падзякавала госці за цікавае падарожжа па Уздзенскім раёне і выказала пажаданне аб далейшым супрацоўніцтве з актыўнай грамадскасцю раёна.

Т. ЗАВОДАВА,
метадыст аддзела выхавальнай работы
з моладдзю БДМУ

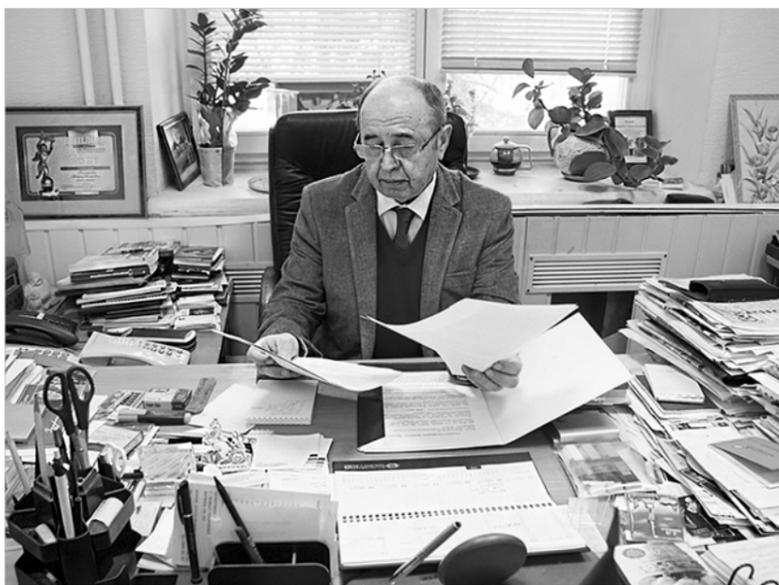
Шчыра пра адвечнае

Беларуская мова ў сваёй гісторыі перажыла нямала трагічных часінаў. Яе забаранялі, з яе здзекваліся, яе выракаліся.

Але яна, нібы трава пад коламі, выпроствалася і аджывала ў мілагучных калыханках, жніўных і калядных песнях, прызнаннях у каханні, рас-

ахвяраваць нават уласным жыццём.

Багушэвіч і Дунін-Марцінкевіч, Багдановіч і Бядуля, Колас і Купала, Гарун і Цішка Гартны, Броўка і Мележ, Караткевіч і Быкаў, дзясяткі і сотні іх паплекнікаў і аднадумцаў служылі роднаму слову не дзеля славы, багацця ці ўлады. Імі рухала шчырая любоў і сыноўская адданасць роднай зямлі, свайму народу.

паведах сівых старцаў, у часам наўных, але шчырых радках першых нацыянальных інтэлігентаў, якія гатовыя былі дзеля яе

І сёння гэтка ж любоў жыве не толькі ў тых, хто ходзіць па родных абсягах. У душы масквіча Валерыя Казакова, піцера Міколы

Нікалаева, іркуцяніна Алега Рудакова, рыжанкі Валлянціны Піскуновай, жыхаркі Таліна Ніны Савінавай, беластоцкага беларуса Яна Сычэўскага і многіх іншых нашых суайчыннікаў. Удалечыні ад Радзімы яны захавалі родную мову, спрыяюць яе адраджэнню ў тысячах, сотнях тысячах нашых суайчыннікаў па ўсім свеце.

Пра беларускую мову, яе ролю ў жыцці грамадства і кожнага чалавека на тэлеканале «Беларусь 3» мы гаворым у праграме «Дыя@блог» па панядзелках. Іх можна паглядзець і ў інтэрнэце на маім блогу naumgal.blogspot.com.

Акрамя таго, можна задаць пытанні маім суразмоўцам ці напісаць SMS пад час перадачы.

Сярод бліжэйшых герояў праграмы загадчык кафедры БДУ Віктар Іўчанкаў, галоўны рэдактар часопіса «Алеся» Тамара Бунта, мастак і музыка Андрусь Такінданг, дырэктар музея гісторыі беларускай літаратуры Лідзія Макарэвіч, фалькларыст і этнограф Мікалай Козенка, кіраўнік згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына» Алена Макоўская.

Чакаем вашых водгукаў. А сёння запрашаю на першае знаёмства

Беларус з афрыканскімі каранямі

Я шмат чуў раней пра Андруса Такінданга, бачыў яго на экране тэлевізара. Але пазнаёміцца давялося зусім нядаўна, пад час выступлення ў Лагойскай гімназіі напрыканцы мінулага года. Сціплы малады чалавек прыцягваў нейкай асаблівай раманасцю, спакоем. Не было такога, што бывае часам у сённяшніх юных творцаў – пэўнай задзірыстасці, своеасаблівага выкліку.

Дзеці слухалі яго выступленне з вялікай увагай, лавілі кожнае слова. І рэч тут не толькі ў знешняй незвычайнасці Андруса: ён гаварыў проста, даходліва.

Пасля выступлення Такіндангу давялося амаль паўгадзіны раздаваць аўтографы. Да яго выстраілася агромністая чарга. Калі вярталіся на машыне назад, дамовіліся пра далейшыя сустрэчы.

І вось Андрусь, мастак, спявак, арганізатар адпачынку моладзі, музейны работнік – госць маёй праграмы «Дыя@блог пра мову».

Пад час гутаркі мы мусім адказаць на многія пытанні інтэрнэт-карыстальнікаў, даведацца пра цікавыя факты з біяграфіі майго суразмоўцы, пра беларускія карані і дзядулю з Чада, пра многае іншае. І, безумоўна, пачуць прыгожую беларускую мову.

Праграму можна будзе паглядзець 28 красавіка на тэлеканале «Беларусь 3».

Навум ГАЛЫПЯРОВІЧ

А. Такінданг са сваім гуртом «Рэха»

З гісторыі Жацераўскай капліцы

Жыхар вёскі Жацерава (сёння ўваходзіць у Варацішчанскі сельсавет у Стаўбцоўскім раёне) Нікадзім Галоўня, які застаўся ў 40 гадоў удаўцом, вырашыў пакінуць пасля сябе памяць сваім аднавяскоўцам. Дзяцей у яго не было, і грошы, што збіраў на працягу жыцця, вырашыў укладзіць у добрую справу. Так ён стаў фундатарам капліцы.

У 1930 годзе распачалося будаўніцтва. Будавалася капліца з гліны па дазvole і праекце архітэктара (імя, на жаль, не вядомае). Былі наняты будаўнікі, адзін з іх па прозвішчы Валовіч (жыхар вёскі Дразды, памёр у 2000 годзе). У 1933 годзе капліца была амаль дабудаваная, але архітэктар не прыняў будынка ў сувязі з тым, што ўзведзены ён быў не па плане: задняя частка капліцы мусіла быць закругленай формы. Вось таму і быў затрачаны яшчэ год, каб выправіць недахопы. З канца 1934 года ў капліцы хрысцілі дзяцей, бралі шлюб, адпявалі

нябожчыкаў, імшу службы ксёндз Анатоля Абрамовіч (быў пераследаваны, а затым выехаў у Польшчу).

З прыходам савецкай улады службы ў капліцы забаранілі. Пачалі руйнаваць, перабудоўваць святыні, узнікалі калгасы.

Людзі з трывогай чакалі, што з іх капліцай адбудзецца тое ж самае.

У 1955 годзе на пасаду аб'яднанага калгаса «Чырвоны сцяг» быў прызначаны мясцовы настаўнік Іосіф Меляшківец, які стаў абаронцам святыні (хаця прапаноўваў і ўказаў аб перабудаванні капліцы ў краму было шмат). Толькі дзякуючы Іосіфу Уладзіміравічу святыня захавалася. Гэтага чалавека не стала ў 1999 годзе, але памяць пра яго добрую справу застаецца на многія пакаленні.

Гэдня, пачынаючы з 1990 года, у капліцы гучыць Божжае слова. У 1994-м пры дапамозе старшыні калгаса Мар'яна Карніцкага капліца была адрамантаваная, а былы ксёндз Яраслаў Зарадскі вельмі часта наведваў гэтую святыню. І зноў у капліцы служыцца імша, хрысціцца дзяцей, бяруць шлюб. Апякуюцца ёю Часлава і Ядвіга Абрамовічы.

Святлана АДАМОВІЧ

15 красавіка ў рамках музейнага праекта «Літаратурнае падарожжа» адбылося сумеснае выязное мерапрыемства «Зямля Навагрудская, краю мой родны: Шляхамі Адама Міцкевіча», арганізаванае Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры і Саюзам пісьменнікаў Беларусі.

Падарожжа ў Навагрудскі край

Праект «Літаратурнае падарожжа» дзейнічае ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры з 2012 года. На мэце – наведванне мясцінаў, звязаных з жыццём і творчасцю вядомых пісьменнікаў, сустрэчы з жыхарамі розных рэгіёнаў дзеля папулярызацыі беларускага мастацкага слова, а таксама адлюстравання ролі падарожжаў у жыцці творчага чалавека.

Некалі Ё. Гётэ сказаў: «Калі хочаш зразумець паэта, пабывай на яго радзіме». «Зямля Навагрудская, краю мой родны...» – так пісаў некалі выдатны сын краю А. Міцкевіч. Ён нарадзіўся 24 снежня 1798 года ў фальварку Завоссе Навагрудскага павета. Бацькі паэта, Мікалай і Барбара Міцкевічы, паходзілі з дробнай літоўскай (беларускай) шляхты. Бацька быў адукаваным чалавекам свайго часу, нават пісаў вершы. Аднак на выхаванне будучага паэта большы ўплыў аказалі парабак Блажэй (па мянушцы Уліс), які ахвотна расказаў казкі, і служанка Гансеўская, якая ведала шмат народных песень і любіла іх спяваць. Менавіта яны прывілі Адаму любоў да фальклору.

А. Міцкевіч сёння трактуецца не толькі як вялікі польскі паэт, прарок, геній, але і магутная асоба, творца, што адкрываў свету Беларусь, беларускую мову, беларускую гісторыю, стаў дзейным каталізатарам развіцця беларускай літаратуры. Польскамоўнасць А. Міцкевіча зусім не выключыла яго з гісторыі беларускай літаратуры. Ды і яго беларускасць, і роля паэта ў станаўленні і развіцці беларускай літаратуры значная.

Свае адносіны да беларускай мовы, фальклору, да нашай гісторыі А. Міцкевіч засведчыў у лекцыях у Калеж дэ Франс, сцвярджаючы: «...На беларускай мове, якую называюць русінскай або літоўска-рускай... гаворыць каля дзевяці мільёнаў чалавек; гэта самая багатая і самая чыстая гаворка, яна ўзнікла даўно і цудоўна распрацаваная. У перыяд незалежнасці Літвы вялікія князі карысталіся ёю для сваёй дыпламатычнай перапіскі». «Літва! Айчына мая...» – быў зваротам да краю, які сёння займае назву Беларусь.

Імя А. Міцкевіча назаўсёды ўпісанае ў гісторыю сусветнай культуры, і сённяшняя вандроўка – яшчэ адна магчымасць аддаць даніну павагі і ўдзячнасці вялікаму сыну беларускай зямлі.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Выстаўка да юбілею

Сёлета ў красавіку адзначаецца 150-годдзе з дня заснавання Віленскай археаграфічнай камісіі, таксама вядомай як Віленская камісія для разбору і выдання старажытных актаў. Да гэтай даты ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь адкрылася выстаўка «Гісторыя Беларусі ў дакументах». У экспазіцыі прадстаўлены ўнікальныя матэрыялы, якія дапамагаюць дзейнасць устаноў.

Археаграфічная камісія працавала ў 1864 – 1915 гг. у Вільні. У

рожны час яе актыўнымі супрацоўнікамі былі таленавітыя навуковыя і грамадскія дзеячы П. Бяссонаў, Я. Галавацкі, М. Гарбачэўскі, Ф. Дабранскі, Д. Даўгяла, Ю. Крачкоўскі і іншыя. Галоўнай задачай камісіі было выданне дакументаў пра гістарычную спадчыну Вялікага Княства Літоўскага. Асновай для выдання шматтомнага збору сталі матэрыялы, што захоўваліся ў Віленскім цэнтральным архіве і іншых дзяржаўных установах. Дакументы адлюстроўваюць жыццё грамадства на тэрыторыі ваяводстваў і павеатаў, гарадоў і мястэчак, вёсак і шляхецкіх засценкаў Віленшчыны, Гродзеншчыны, Ковеншчыны і Міншчыны.

Віленскай археаграфічнай камісіяй былі складзеныя і выдадзеныя 49 тамоў, дзе змешчаныя старажытныя акты да 1799 г. уключ-

на. Прадстаўленыя ў зборы матэрыялы даюць шырокае ўяўленне аб палітычным, адміністрацыйным і культурным жыцці грамадства на працягу доўгага часу. Як сведчаць даследчыкі, апублікаваныя дакументы цікавіліся за межамі краіны. І па сённяшні дзень выданыя працы камісіі з'яўляюцца важнай крыніцай для вывучэння гісторыі, эканомікі, права, культуры Беларусі.

Выстаўка будзе экспанавана да 5 мая.

С. ПАЎЛАВІЦКАЯ,
галоўны бібліятэкар
аддзела старадрукаў
і рэдкіх выданняў
Прэзідэнцкай бібліятэкі
Рэспублікі Беларусь

Кожная вайна – трагедыя для народа. Першая светлая тут не выключэнне. Але для беларускага народа, для ўсяго насельніцтва Беларусі гэта ў значнай ступені было яшчэ выпрабаванне на бежанства. У той час, калі расійскія ідэолагі ды газеты называлі яе Айчынай вайной, жыхары Беларусі розных нацыянальнасцяў былі змушаны пакінуць Айчыну... Нехта здолеў вярнуцца, нехта застаўся на чужыне, хтось памёр у дарозе. Напачатку года мы змясцілі вялікі артыкул Мікалая Гладкага, прысвечаны гэтай тэме. Сёння ж прапануем чытачам погляд вядомага гісторыка Захара Шыбека (друкуецца паводле кнігі «Нарыс гісторыі Беларусі (1795 – 2002)», што выйшла ў 2003 годзе).

Бежанства — трагедыя народа

Разам з адступленнем рускіх войскаў у 1915 годзе на ўсход ішлі сотні тысячаў людзей, пераважна жанчын, дзяцей і старых. Па прыблізных падліках з Беларусі ў Расію выехала каля двух мільёнаў чалавек. Людзі ратаваліся ад ваеннага тэрору ў прыфрантавой паласе. Вайскоўцы наўмысна распускалі чуткі пра здзекі немцаў з мірнага праваслаўнага насельніцтва, а то і высялялі людзей прымусова. У некаторых месцах казакі, што адступалі апошнімі, палілі вёскі і мястэчкі ды гналі беларусаў і яўрэяў на ўсход амаль з пусцімі рукамі. Для вядзення вайны расійскім уладам патрабаваліся людскія рэсурсы. Па трактах цягнуліся велізарныя абызы, якія часам абстрэльваліся і бамбардаваліся немцамі. У дарозе здараліся эпідэміі. Бежанскі шлях можна было пазнаць па магілках-капцах, што высіліся абাপал дарогі. Табары бежанцаў асядалі вакол маёнткаў, чыгуначных станцыяў і ў гарадах прыфрантавой паласы. Царскія ўлады спрабавалі выкарыстаць танныя рабочыя рукі бежанцаў на пабудове ваенных аб'ектаў, на ваенных прадпрыемствах і ў памешчыцкіх маёнтках. Працаздольныя яшчэ маглі зарабіць якуюся капейку. А слабыя і хворыя галадавалі, паміралі. Становішча бежанцаў у прыфрантавой паласе мала чым адрознівалася ад лёсу ваеннапалонных. Галодныя і абяздоленыя, яны ўяўлялі пагрозу для мяс-

цовых уладаў, і таму іх стараліся размеркаваць па ўсёй імперыі. У розных гарадах Расіі ўтвараліся бежанскія камітэты дапамогі ахвярам вайны. Будаваліся баракі, харчавальныя пункты, раздаваліся пайкі і грашовая дапамога.

Ваенная мабілізацыя. Дэмаграфічная сітуацыя ў Беларусі дэфармавалася не толькі бежанствам, але і татальнымі мабілізацыямі ў расійскае войска. З падуладных цару тэрыторыяў (Мінская, Магілёўская і Віцебская губерні) у армію было забрана 633,6 тыс. чалавек – больш за палову працаздольных мужчынаў. Сялянскія сем'і заставаліся без кармільцаў. Не было каму засеяць поле. Асобныя надзелы пуставалі, што даўно ўжо не здаралася на беларускай зямлі.

Вынікі дэмаграфічных зрухаў. Сярод вайскоўцаў і бежанцаў апынуліся найбольш актыўныя, адукаваныя і нацыянальна свядомыя людзі. Вайна выштурхоўвала іх з самага сэрца Беларусі – цэнтра кансалідацыі беларускай нацыі – і раскідвала па ўсім свеце, а месца беларусаў займалі расійцы, якія зганяліся ў беларускую прыфрантавую паласу ў якасці вайскоўцаў, рабочых ваенных прадпрыемстваў, усялячкіх ураднікаў. Гэтыя дэмаграфічныя змены потым у значнай ступені вызначылі далейшы лёс беларускага народа, бо аслабілі яго нацыянальна-вызваленчы рух і ўзмацнілі прарускія настроі.

Жыццё прыфрантавой вёскі. 1915 год паклаў пачатак татальнаму руйнаванню гаспадарчага жыцця ў Беларусі, невыносным пакутам яе жыхароў. Увосень на працы па капанні акупаў, рамонце дарог і мастоў было прыцягнутае практычна ўсё працаздольнае насельніцтва прыфрантавых Мінскай і Віцебскай губерняў. Людзей бралі, незважачы на пільныя сельскагаспадарчыя работы. З пачаткам дажджоў і халадоў мабілізаваным рабочым не было дзе прытуліцца, абагрэцца. Дрэннае харчаванне і невыносныя ўмовы працы прыводзілі да эпідэмічных захворванняў. Улетку 1916 года працоўная мабілізацыя паўтарылася. Магілёўшчына, дзе месцілася стаўка вярхоўнага галоўнакамандуючага, поўнілася вайсковымі рэзервамі, інтэнданцкімі службамі, рознымі спекулянтамі. Які нямецкія, расійскія вайсковыя ўлады бязлітасна абабіралі беларускіх сялянаў. У выніку бяскончых рэквізіцыяў вясцоўцы заставаліся без коней, кароў, збожжа, фуражу, а самі галадавалі.

Абвастранне аграрных стасункаў. У буйных землеўладаннях не хапала рабочых рук. Вайсковая адміністрацыя зганяла сялянаў на памешчыцкія палаткі як на вайсковую павіннасць. Землеўласнікі нажываліся на ваенных пастаўках і на спекуляцыі прадуктамі харчавання. Гэта абвастрала сацыяльную напружанасць у вёсцы. На правах асноўных абаронцаў цара і Расіі сяляне адкрыта рабавалі панскае дабро: рабілі высечкі і патравы, а часам і адкрытыя захопы ды гра-

бжы. Вайна не давала мажлівасці зарабіць ды пракарміць сябе.

Прыфрантавы горад. У гарадскіх цэнтрах ваеннай Беларусі пачалося невядомае раней жыццё. За кошт вайскоўцаў і бежанцаў колькасць гарадскога насельніцтва павялічылася ўдвая, а то і болей. Калі ў 1914 годзе ў Мінску жыло 100 тыс., то ў 1915 годзе ўжо 250 тыс. чалавек. Адпаведна гэтаму амаль удвая ўзрастала і квартплата. Чыгунка ледзь спраўлялася з ваеннымі перавозкамі. Забеспячэнне цывільнага насельніцтва таварамі рэгулярна зрывалася. Гараджане першыя зведалі, што такое голад, спекуляцыйныя цэны, бясконцыя чэргі. Сярэдні намінальны заробак тут быў у 1915 годзе ніжэй ад агульнарасійскага ўзроўню амаль на палову. Ваеннае становішча спрыяла панаванню органаў палітычнай бяспекі і ваеннай контрразведкі. Штодзень праходзілі пахаванні.

Другі цэнтр нацыянальнага руху. У гады Першай светнай вайны ў Мінску пачаў фармавацца другі пасля Вільні цэнтр беларускай нацыянальнай дзейнасці. Бежанцы адразу павялічылі ўдзельную вагу беларусаў сярод мінчанаў дый жыхароў іншых гарадоў Беларусі. Яшчэ ўлетку 1915 года ў Мінску пачало працаваць Беларускае таварыства дапамогі пацярпелым ад вайны, якое аб'ядноўвала 50 чалавек. Яно арганізоўвала для бежанцаў начныя прытулкі, платныя і бясплатныя сталяўкі, дапамагала ў працаўладкаванні. Усе супрацоўнікі таварыства на чале з старшынёй камітэта Мінскага

аддзела адвакатам Віктарам Чавусавым харчаваліся ў платнай сталяўцы, што месцілася каля Чырвонага касцёла і атрымала назву «Беларуская хатка». Сюды часта прыходзілі беларускія пісьменнікі Змітрок Бядуля, Ядвігін Ш., Альберт Паўловіч, Язэп Фарботка, Фабіян Шантыр, Зоська Верас (Людвіка Сівіцкая), тэатральныя дзеячы Уладзіслаў Галубок, Усевалад Фальскі, архітэктар Лявон Дубейкаўскі. Фактычна гэта быў мінскі клуб творчай беларускай інтэлігенцыі, якая нелегальна ладзіла для бежанцаў вечарыны. Збіраліся маладыя хлопцы, дзяўчаты, перад якімі з лекцыямі і вершамі выступаву Максім Багдановіч, які прыехаў у Мінск увосень 1916 года. Менавіта тут, у «Хатцы», упершыню прагучаў яго знакаміты верш «Пагоня».

Беларуская справа. Умовы для беларускага руху пад царскім ярмом былі непараўнальна горшыя, чым пад нямецкай акупацыяй. Царскі ўрад дазваляў толькі беларускія камітэты дапамогі бежанцам, дый тое з вялікаю неахвотай. Лічылася, што беларусы нічым не адрозніваюцца ад жыхароў Тульскай ці Пензенскай губерняў, і таму ніякія свае нацыянальныя арганізацыі ім не патрэбны. Аж да 1917 года на тэрыторыі Беларусі, не занятай немцамі, не выходзіла ніводная беларуская газета. Толькі ў Петраградзе ўвосень 1916 года ўзніклі невялічкія штотыднёвікі «Дзяньніца» (рэдактары Зміцер Жылуновіч, Эдзюк Будзька) і «Swietac» («Светач»), дый тыя выходзілі толькі да пачатку 1917 года.

Захар ШЫБЕКА

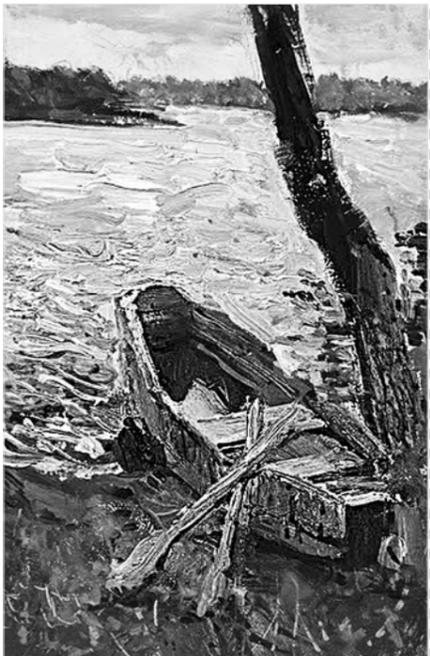
«Вясковая лірыка»

Так называецца персанальная выстаўка маладога таленавітага мастака Уладзіслава Пятручыка, што пачала працаваць у сталічнай галерэі «Вільнюс». Малады творца скончыў мастацкае вучылішча імя А.К. Глебава, цяпер навучаецца ў Беларускай акадэміі мастацтваў. Вось ужо некалькі гадоў ён актыўна ўдзельнічае ў мастацкім жыцці краіны, прадстаўляе свае працы на рэспубліканскіх і міжнародных выстаўках.

Адзін з улюбёных жанраў мастака – вясковы пейзаж, выкананы ў рэалістычнай манеры. Таму і ў рамках выстаўкі «Вясковая лірыка» У. Пятручык адкрывае глядачу радзіму, якую мы адштурхнулі ці спрабуем адштурхнуць і забыць, адгароджваючыся гарадскім наладжаным бытам. Яго працы вызначаюцца асаблівым светаўспрыманнем: эмацыйнасцю, спагадлівасцю, адкрытасцю, любоўю да роднай зямлі і імкненнем да дасканаласці. Каб данесці сваё светаадчуванне, сказаць пра вечныя каштоўнасці, неабходна мець багаты ўнутраны свет, усведамляць прыгажосць, што адкрываецца перад мастаком. Але ж не кожны можа яе пабачыць. Гледзячы на працы, разумееш, што гэта той выпадак, калі мастаку дадзена пісаць прыгожа, а не прыгожанька. Майстру нялёгка знайсці сюжэт для карціны, які сапраўды краае, не пакідае аб'якавым. І тут прыходзіць на памяць словы А. Саўрава, які казаў, што «справа ... ва ўменні бачыць прыгажосць».

Выстаўку можна наведаць да 5 мая ў галерэі «Вільнюс», што пры бібліятэцы № 18 г. Мінска.

Кацярына ЗВЕРАВА,
куратар галерэі
«Вільнюс»

Ашаламляльная праўда Чарнобыля

Здараюцца часамі падзеі, што ўплываюць на лёсы мільёнаў людзей, нават – народаў, дзяржаваў. Потым гавораць «Гэта было да...» альбо «Гэта здарылася пасля...». Назва былога горада атамшчыкаў «Прыпяць» вядомая не ўсім, а вось слова «Чарнобыль» у красавіку 1986 г. прагучала на цэлы свет.

Напісана пра выбух ня мала, станоўчых і адмоўных фактаў шмат. Я ж хачу распавесці пра дакументальны раман Валера Санько «Звіняць жаўрукі ў Чарнобыльскім небе», што выйшаў нядаўна.

У рамане адзінаццацігадовая хворая дзяўчынка Вера Нямковіч з нараўлянскай вёскі Лубня ў гомельскай бальніцы чуе жаўрука ўвосень. Пры наведванні мамы, тармосіць яе: «Во-во, танюсенька, цілёмкае. Вызвоньвае жаўручак мой». У чарговы прыезд маці абрадыяцыйнае дзіця зноў узгадвае жаўрука. Так што тыя птушкі для ўважлівага чытача пачынаюць звінець як сувязь паміж небам і зямлёй.

Ці даўно вы плакалі, калі читалі якую-небудзь кнігу? Гэты раман некалькі разоў мяне ўзрушваў да слёз. Письменнік мае здольнасць ствараць вобразы яркія, выпуклыя.

Цікавым падаўся мне раздзел пра наведванне ў Нясвіжы першым сакратаром ЦК КПБ Мікалаем Слюньковым фарнага касцёла і замка. «Такое не прыдумаеш. Ксяндзу Рыгору Каласоўскаму талкуюць пра ўзнагароду асабіста яму, а ён пра другі паверх касцельнага дома па вуліцы Міцкевіча, 5. Ён кажа: «Ніхто не ведае, куды дарога і Бог выведзе чалавека... Высяляць касцельнага вартайніка нягожа. Просім, пакіньце нам другі паверх. У здаўным-даўна нашым доме... Наш храм гонар нацыі беларускай». Аўтар не прыніжае і не ўзвышае партыйнага дзеяча ці святага. Паказвае веліч учынку ксяндза, праўдзіваць просьбы. М. Слюнькоў «выдатна асягаў месца нечаканай цяперашняй сустрэчы са святаром, пачутыя і выказаныя словы. Велічнасць храма, ікон, фрэсак змусілі кіраўніка на веліч рашэння».

Была ўражаная, наколькі праўдзіва аўтар некалькімі кідкімі словамі здатны перадаваць складаныя псіхалагічныя вобразы герояў. Вялікі дакументальны раман шматлінейны: у ім пра бездаказнасць

і паскудніцтва, дурату кіраўніцтва і гераізм ліквідатараў, памылкі пры перасяленнях і бедах хворых, пра развал абрадыяцыйных сем'яў...

Яшчэ адна лінія ў рамане, прасочваць якую немаг-

века, адказнасць, паслухмянаства, творчасць – усё гэта іскрыць у герояў рамана. Падаліся вельмі цікавымі і выразнымі думкі, напрыклад: «Не кожны з жывых усведамляе штодзённую натуральнасць пакутаў, халодную неабходнасць любой хвіліны існавання, кожная з якіх зніжае і павышае напругу жыцця. Разбівае крышталі ілюзіяў». Не сумняюся, пазбывацца ілюзіяў нам даводзіцца не адзін раз. Надзвычай уразіў мяне і такі радок: «Рабы жыцця мацюкаюцца актыўна».

Адна з апошніх «Аб'ектывак» паведамляе: «Пра разбурэнне адной сценкі і абрушванне часткі даху на ЧАЭС дванаццатага лютага 2013 года стараліся на рэактары не талкаваць». Няўжо нічога не змянілася і ў цяперашнім грамадстве? Саркафаг будзецца за ганебным спазненнем. Сыйдуцца крытычныя лініі абы-як захаванага ядзернага паліва – выбух непазбежны. Ускалыхнуць астатнія тры рэактары, яны працуюць. Не стане Еўропы. 31 краіна свету абяцала сумесную вялікую хуткую дапамогу з узвядзеннем саркафага. Бяздарна спазніліся.

Але які ж раман без каханьня? Стасункі ліквідатара Рамана Кавалёва і Антаніны Макарэня ўзятыя аўтарам з жыцця. Паказаны каханне і расстанне па-майстэрску. Чаго няма ў рамане, дык гэта пошласці, разбэшчанасці. Я рада за тых, хто прачытае кнігу. Хаця колькасць старонак сучаснага чытача можа прывесці ў жах – 612!!! Узляла кнігу з кволаю думкаю – пагартаю, пагляджу. Ажно прачытала яе адным захопам.

Радуе і смеласць словаўтварэння. Беларуская мова можа быць сапраўдным багаццем для выказвання пачуццяў, роздуму, апісання падзеяў. Пасля чытання гэтай кнігі звярталася да творчасці Янкі Купалы. І наўздзіў, многія словы ў вершах народнага паэта перасталі здавацца архаічнымі. Загучалі зусім па-сучаснаму, значна, светла.

Як недахоп, магу адзначыць мізэрнасць тыражу, сустракаюцца паўторы некаторых фактаў. У эпілогу вельмі ўжо песімістычны расклад мажлівасці светнага развіцця. Пэўна, занадта жорстка.

Ядвіга РАЙ,
былая настаўніца,
г. Мінск

чыма без узрушання і слёз, – жыццё дзетак у Гомельскім дзіцячым радыяцыйным цэнтры: «Адгуклівыя не проста на ўчынак, прынесены цукерку, нават не на слова добрае, адзін на цёплую ўсмішку чалавека, спагадны ківок галавы дзеткі шагнацатай палаты ўсё болей ніклі... Іх часта раздражняла людская мітусь, аднастайная слоўная пустэча. Хочуць моўкля цішыні, прагнуць няруху, свядома моляць у Багародзіцы адлёту».

У творы многа смутных горкіх словаў пра маркоту хворых дзяцей ды іхні заўчасны адлёт...

Валеры Санько, аўтар і сааўтар 17 кніг, стварае пазнавальныя вобразы знаёмых гістарычных асобаў нядаўняга часу – Лягасавы, Несцяранкі, Нікітанкі, Слюнькова, Гарбачова, Рыжкова, Шчарбіцкага, Аляксандрава... З цікавымі падзеямі і падрабязнасцямі. Некаторыя прозвішчы крыху змененыя, хаця лёгка пазнавальныя. Вялікія падборкі дакументальнага матэрыялу, «Аб'ектыўкі», «Водсветы», дазваляюць чытачу прасачыць тагачаснае быццё, разгледзець нізкую выкрутлівасць савецкай сістэмы. Уражвае велізарная колькасць выкарыстаных аўтарам матэрыялаў, спіс дакументаў, картатэка архіваў.

Шмат месца займаюць глыбокія філасофскія роздумы пісьменніка. Сэнс і мэтазгоднасць жыцця чала-

Славути не на Радзіме

Часта здараецца, што хтосьці з землякоў пакінуў свой след у іншай старонцы, а дома пра яго зусім нічога не ведаюць. З'ява распаўсюджаная. І, здавалася б, нічога не зробіш. Шкада, што так склалася і са Станіславам Ачапоўскім, які нарадзіўся 1 лютага 1878 года ў вёсцы Ёдчыцы Слуцкага раёна (у той час – Слуцкі павет). Медык, дакладней – афтальмолаг, Станіслаў Уладзіміравіч ужо ў 1904 годзе меў навуковую ступень доктара медыцыны. І па тым часе – высокую навуковую кар'еру.

У 1896 годзе С. Ачапоўскі закончыў з залатым медалём Слуцкую гімназію – найстарэйшую навучальную

ўстанову нашай краіны. У 1901 годзе – Ваенна-медыцынскую акадэмію ў Санкт-Пецярбургу.

З 1901 па 1904-ы Станіслаў Уладзіміравіч – асістэнт адной з кафедраў Ваенна-медыцынскай акадэміі. За паспяховае абарону працы «Флегмона арбіты» ён атрымаў званне доктара медыцынскіх навук. З 1904 года – галоўны ўрач афтальмагічнай бальніцы Чырвонага Крыжа ў Пяцігорску. З 1909-га – загадчык аддзялення ў бальніцы Кубанскага казахага войска. Шмат працуе ў палявых умовах, вязджаючы ў аддаленыя паселішчы краю. Становіцца легендарным доктарам Паўночнага Каўказа, які вы-

ратоўвае ад слепаты тысячы жыхароў у гарадах і сельскай мясцовасці. Пазбавіўшы цемры сотні людзей, наш случчанін набыў у краі заслужаны аўтарытэт і павагу.

Часы былі няпростыя: Першая сусветная вайна, адна за другой – лютаўская і кастрычніцкая рэвалюцыі, грамадзянская вайна. А Станіслаў Уладзіміравіч ва ўсіх перыпетыях галоўным сваім клопатам меў лячэнне людзей, за што ў 1926 годзе новай савецкай уладай быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Удзячныя насельнікі Паўночнага Каўказа прысвоілі С. Ачапоўскаму званне грамадзяніна аула Учкулан і ганаровага члена Учкуланска-

га аўльнага Савета. У той час Станіслаў Уладзіміравіч піша навуковыя працы, разнастайныя брашуры. Працуе і ў галіне краязнаўства Паўночнага Каўказа. Вядома, што ён надрукаваў шэраг нарысаў прыродазнаўчага характару. У 1941–1943 гадах наш зямляк ра-

зам з Кубанскім медыцынскім інстытутам знаходзіўся ў эвакуацыі ў Ерэване. У 1945 годзе яго абралі дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. Сын Станіслава Уладзіміравіча – Уладзімір Станіслававіч (1934–1973) – вучоны-арнітолаг, кандыдат біялагічных навук, аўтар феналагічных публікацыяў у мясцовым друку.

Памёр С. Ачапоўскі 17 красавіка 1945 года ў Краснадары. Хацелася б выказаць спадзяванне, што імя нашага земляка будзе ўшанаванае і ў Беларусі: назвай вуліцы ў Слуцку альбо мемарыяльнай дошкай. Ці хаця б згадкай у адным з энцыклапедычных даведнікаў. А случкія краязнаўцы, магчыма, будуць і надалей займацца пошукам дэталей з жыцця, навуковай і краязнаўчай дзейнасці С. Ачапоўскага. Яго біяграфія гэтага варта.

Кастусь ЛАДУЦЬКА

У даўнія часы на месцы цяперашніх вёсак Барсукова і Перунова, на былых пясках ды балотах, што ляжалі між рэчкамі Марочна і Журавінная, шумелі лясы. З XV ст. гэтыя ўгоддзі адносіліся да маёнтка Лахва і належалі спачатку Кішкам (да 1523 г.), потым – Радзівілам (да 1885 г.) і Вітгенштэйнам. У канцы XIX ст. маёнтак купіў немец фон Дэрвіз. У 1906 г. ён заклаў 25 тыс. га зямель у Мінскі сялянскі банк. Сюды была накіраваная экспедыцыя зямельных ліквідатараў на чале з вучоным аграромам-меліяратарам Уладзімірам Рыдзігерам. Ва ўрочышчы Раі быў створаны «ліквідатарскі штаб», задачай якога было разрабіць усе барнаўскія землі на хутары і ацаніць кожны хутар па катэгорыі зямлі (ад гэтага залежыў кошт надзелу).

За кожным членам ліквідатарскай групы была замацаваная плошча ў некалькі кварталаў. Аграном-каморнік П. Перуноў атрымаў для ліквідавання паўднёвыя землі, ад межаў любанскіх надзелаў ва ўрочышчах Бродкі, Журавінна, Капіска, Замарочна, Марочна, Мэсіна і Купяцічы; далей у бок Краснай Волі і Грычына ліквідаваў землі аграном-каморнік В. Барсукоў (урочышчы Жучкова, Глажова, Ражышча, Смалярня, Доўгае, Азёрцы).

Праз год Мінскі зямельны банк, філіял якога быў у Лахве, даў у друку аб'явы аб продажы земляў. Першыя пакупнікі з'явіліся адразу ж, найбольш з Гродзенскай і Валынскай губерняў. Тыя, што не мелі грошай, бралі ў банку крэдыт.

Першапасаенцы на ўчастку П. Перунова: Сямён Есіпавіч Шэшка, Пётр Іванавіч Заверач, Емельян Іванавіч Пунька, Іван Сілавіч Байдук; на ўчастку ж В. Барсукова – Панцялей Фаміч Мароз, Піліп Сцяпанавіч Аноцка, Аляксей Назаравіч Валашчук і Панцялей Антонавіч Кандрашчук.

З самага пачатку засялення назвы хутароў рэгістраваліся не па назвах урочышчаў, а па носьбітах іх заснавальнікаў: хутары Перунова, хутары Барсукова.

З пачаткам Першай сусветнай вайны адбыўся масавы прыліў перасяленцаў (бежанцаў) з Кобрынска-Пінскага рэгіёну. Засяліліся цэлыя роды Нікіцічаў, Рахацэвічаў, Комараў, Дземідовічаў.

У часы польскай улады большасць хутаранаў жыла заможна. У 1920–1930-я хутары поўніліся музыкай, песнямі, бо тут часта спраўляліся вяселлі, наваселлі, радзіны, хрысціны; інтэнсіўна расло

насельніцтва, адпаведна і масавае будаўніцтва новых хатаў, шырыліся плошчы ворыўных зямель і сена-

Барсукова і Перунова

косаў. У канцы 1930 г. і ў Барсукове, і ў Перунове налічвалася прыблізна па 140 гаспадарак, прычым, мелася шмат мнагадзетных сем'яў. Так, у Барсукове было 35 сем'яў, а ў Перунове – 31, дзе колькасць членаў перавышала 7 чалавек. Была ўведзеная абавязковая пачатковая адукацыя. На Перуноўскіх хутарах дзейнічалі 3 чатырохкласныя школы, на Барсукоўскіх – 2, размешчаныя па прыватных кватэрах. Першымі настаўнікамі (яны працавалі працягла час) былі ў Перунове Леакадзія Купнеўска, у Барсукове – Вінцук Гендэль.

Па-новаму імкнулася наладзіць жыццё Савецкая ўлада ў верасні 1939 г. З першых дзён быў сфармаваны склад Перуноўскага сельсавета і хутарскія сялянскія камітэты, на чале якіх стаў Пётр Сцяпанавіч Салівончык. З бядаў хутаранаў былі вылучаныя дэпутаты ў Ленінскі раённы Савет, а ў пачатку лістапада 1939 г. дэлегатам Народнага Сходу Заходняй Беларусі – барсукоўская дзяўчына Ганна Рыгораўна Кудрэвіч.

Крывавым мячом па жыццях хутаранаў прайшла Вялікая Айчынная вайна. Значна пацярпелі барсукоўцы. Хутары знаходзіліся ў партызанскай зоне, а таму ворагі тут асабліва жорстка абыходзіліся з насельніцтвам. У першыя месяцы вайны былі расстраляныя сельскія

актывісты, пазней некалькі чалавек вывезлі ў канцлагеры і знішчылі, а ў лютым 1944 г. у час аблавы – яшчэ 11 чалавек. Усяго ж загінула 36 жыхароў Барсукова.

Меншыя страты панеслі перуноўцы: 9 чалавек. Ды і на франтах у 1944–1945 гг. загінула 28 барсукоўцаў і 24 перуноўцы.

З 1944 г. пачалося мірнае аднаўленне. У пачатку 1946-га Барсукоўскія хутары налічвалі 142 гаспадаркі (737 жыхароў), Перуноўскія – 143 гаспадаркі (683 жыхары). У 1948 г. пачалася арганізацыя калгасаў. Барсукоўскія гаспадаркі арганізаваліся ў арцель імя Дзяржын-

ла, у в. Перунова – сямігодка. Пачаўся значны рост насельніцтва. Да 1970-га ў вёсках налічвалася да 800 жыхароў, у Перуноўскай школе навучалася 220 дзяцей. Вялікі ўклад у выхаванне і навучанне дзяцей унеслі А. Журомская, Б. Літвінка, В. Плешка, Г. Поух і інш. Славіўся мастацкі калектыў пры Перуноўскім клубе, які доўгія гады ўзначальваў В. Закацара.

У гады росквіту сельскай гаспадаркі кожны працаўнік калгаса ўносіў свой пасільны ўклад, з'явіліся цэлыя дынастыі калгаснікаў: Бруханы, Нікіцічы, Кушнерукі, Дземідовічы, Лусевічы, Кудрэвічы; лепшыя працаўнікі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

Паступова вёска Барсукова адышла да разрады перспектыўных і спыніла свой рост, а Перунова па-ранейшаму будавалася, шырылася. У 1970–1980-х пабудаваны медпункт, паштовае аддзяленне. Але аварыя на ЧАЭС парушыла мірнае спакойнае жыццё. Вёскі аказаліся ў забруджанай зоне (Барсукова – у павышанай), і многія жыхары кінулі абжытыя мясціны, падаліся ў чыстую зону. У 1993 г. у в. Барсукова засталіся 102 двары, 352 жыхары, у в. Перунова – 137 двароў, 360 жыхароў. Адзінае, што ў паслячарнобыльскі перыяд зроблена, – у вёсках пакладзены асфальт.

Цяпер Беларусь ахопленая дэмаграфічным крызісам. Значна закрануў ён і гэтыя вёскі: нараджальнасць вельмі нізкая, моладзь вязджае ў гарады, большасць васкоўцаў – пенсіянеры. На 1 студзеня 2005 г. у в. Барсукова 78 двароў (185 чалавек), у в. Перунова – 105 двароў (250 чалавек). У базавай школе навучаюцца толькі 57 вучняў, а ў дзіцячым садочку выхоўваюцца 9 дзяцей.

Землякоў – барсукоўцаў ды перуноўцаў – можна сустрэць у розных кутках былога Савецкага Саюза (нават на Камчатцы), жывуць землякі і ў далёкім замежжы: у Англіі, Ізраілі, Аўстраліі. Няма сярод іх міністраў, затое ёсць вучоныя. Так, ураджэнцы Барсукова Іван Верамчук – кандыдат фізіка-матэматычных навук, выкладчык Горацкай сельгасакадэміі; Аляксандр Вееўнік – намеснік дырэктара Батанічнага сада (Мінск); а ўраджэнец Перунова Аляксандр Алехнік з'яўляецца сустаршынёй згуртавання беларусаў Аўстраліі.

Сцяпан НЕФІДОВІЧ

(Паводле «Лунінецкага шывтка», № 3–4 за 2005 г.)

Загадкавая і ў той жа час велічная постаць сусветна вядомага мастака Казіміра Малевіча. Ён прыцягваў нас сваім прозвішчам, бо капылянаў Малевічаў вельмі шмат. Але ў розных энцыклапедыях і іншых даведніках месцам яго нараджэння называецца Кіеў. Адкуль яно ўзялося, гэтае прозвішча, не характэрнае для Украіны? Вочы нам, капылянам, адкрыў на гэтую загадку доктар фізіка-матэматычных навук прафесар Ігар Малевіч. Аб гэтым ён напісаў у кнізе «Восхождение на крест судьбы».

Прафесар успамінае сваё юнацтва, калі сваёй зачытвалі пісьмы Казіміра, якія той даслаў сваім блізкім. Ігар заслухоўваўся гэтай чыткай, і яго здзіўляла мова дзеда-мастака, чыста капыльская, з элементамі кравецкага жаргона. Гэтая мова шаўцоў і сёння зразумелая для былога франтавіка капыляніна Пятра Малевіча. Ён мне расказаў, што яго цёзка па прозвішчы ў сваіх пісьмах пісаў: «Я сын Сцяпана – Севярына Хітрага, хацеў бы прыехаць і пабыць у родным мястэчку Капылі і сустрэцца з сябрамі». «А я знаў Малевічаў Хітрых і чуй пра Сцяпана, але той у мае дзіцячыя гады памёр ужо, – працягваў далей Пятро Пятровіч. – Я пасвіў кароў у яго сына Паўла і сябраваў з яго дачкой. У так званых маргах мы пасвілі кароў разам з будучым пісьменнікам Сцяпанам Александровічам. Жылі Хітрых пablізу сённяшняй гімназіі, а Павел Малевіч быў родным братам Казіміра. Ведаў я і сыноў Паўла, пляменнікаў Казіміра, Алеся і Змітрака, былі яны за мяне крыху старэйшыя і працавалі журналістамі ў мінскіх газетах».

Ад прафесара І. Малевіча стала вядома, як Казімір прапісаўся кіеўцам. Гісторыя прыгодаў сям’і Хітрых вельмі загадкавая і цікавая. Бацька Казіміра, Сцяпан – Іосіф, быў дзясятнікам у грозаўскага пана Мержаеўскага (у яго палацы месцілася Грозаўская СШ, захаваўся ён і сёння, але разбураецца). Яны нават пасябравалі, і капылянін у гонар сябра ўзяў яго імя Севярын, вось чаму мастака завуць Казімір Севярынавіч. У свой час бацька Казіміра ўдзельнічаў у паўстанні Каліноўскага, але нават праз два дзясяткі гадоў царскія сышчыкі па даносе сталі сачыць за ім і, каб не трапіць у пастку, ён вырашыў збегчы на Украіну. У 1878 годзе ў Капылі нарадзіўся Казімір, а за ім і Павел. І, мабыць, пры апошніх родах памерла іх маці Марыя. Каля Кіева ў той час жыло шмат беларусаў, яны і дапамаглі выправіць дакументы і тым самым замесці следы.

Калі Казіміру было гадоў 10 ці 12, сям’я Сцяпана – Севярына вярнулася ў родны Капыль, аб гэтым І. Малевічу расказала яго бабуля Ульяна. Яна шмат цікавага паведамляла пра Казіміра. Сябры яго называлі «маляром» за яго ўменне размалёўваць платы і пабеленыя печкі. Малюнкi зачароўвалі капылянаў багаццем фарбаў, якія юнак здабываў з прыродных матэрыялаў. Сябраваў ён з вядомым капыльскім «маляром», які размалёўваў самаробных коней і пеўняў. І той параіў маладому творцу ехаць у Маскву, каб разбагацець там за свае малюнкi. Але Казімір едзе ў добра знаёмы Кіеў, а брат Па-

Казімір Малевіч – славуты Капылянін

вел застаецца ў Капылі. У горадзе свайго дзяцінства яго возьме да сябе знаёмы «маляр», і хлопец будзе дапамагаць яму аздабляць дамы. Затым Казімір вучыцца на чарцёжніка ў архітэктара і ў вольны ад заняткаў час да стомы малюе карціны. Хутка ён стаў вядомым у горадзе мастаком, удзельнікам мастацкіх выставак.

Пачалася Першая сусветная вайна і Казіміра прызвалі ў смаленскі полк, баявы шлях якога прывёў мастака на Віцебшчыну. У перапынках паміж баямі ў Крывічах і Княгініне на ільняных палотнах, якіх было шмат на ваенных складах, ён маляваў напамінкі аб вайне і рулонамi па пошце адпраўляў іх родным у Капыль. Дзе тое багацце твораў Малевіча? Згубіла, мабыць, ліхалецце войнаў.

Кастрычніцкая рэвалюцыя і яе павевы змянілі накірунак у творчасці мастака-жывапісца, і ён стварае новае рэвалюцыйнае мастацтва. Малевіч пасябруе з Шагалам, які запрасіў яго ў 1919 годзе ў Віцебск і зробіць кіраўніком майстэрні ў мастацкай школе. Там ён займаўся ўпрыгожаннем Віцебска, а пасля таго, як Шагал выехаў з горада, Малевіч стаў кіраваць саветам прафесараў школы. А ў 1923-м яго запрасілі ў Петраград, дзе ён узначаліў Дзяржаўны інстытут мастацкай культуры. У гэты час Казімір шмат карцінаў пісаў у новым мастацкім стылі – супрэматызме. Студэнты вельмі любілі жывапісца Малевіча, яны прапагандавалі яго творчасць. Паважаў свайго сябра і М. Шагал. На выстаўцы ў Кельне ён пакланіўся творам капыляніна-мастака, а пад аўтапартрэт Казіміра паклаў медальён сваёй маці. Была ў Малевіча каханка Лясандра, яна прыезджала на выстаўку яго карцінаў у Маскву. Ад яго яна нарадзіла сына, але Малевіч памрэ ў 1935 годзе, так і не даведаўшыся пра свайго нашчадка.

Наш знакаміты зямляк памёр у Ленінградзе. Па яго запавеце быў пахаваны ў полі каля любімага дуба на ўскраіне Масквы, дзе некалі жыў. У гады вайны памятна знак і магіла К. Малевіча згубіліся, а ў мірны час там былі сельгасугоддзі, якія заворваліся і засеяваліся. Зараз там пablізу ад кальцавой дарогі пабудавалі дом, але аматары творчасці Малевіча выявілі месца пахавання нашага земляка, і кампанія-будоўшчык ставіць каля элітнага дома памятнаы знак.

Капылянам будзе цікава даведацца і пра сваякоў Казіміра ў Капылі. На вуліцы Камсамольскай жывуць браты Уладзімір і Аляксандр Дуброўскія, якія шмат паведамлілі пра сваякоў з роду Малевічаў-Хітрых, адкуль вырасла велічная знакамітасць, дзе радавое гняздо на цяперашняй вуліцы Максіма Горкага (раней называлася Какорыцкая). Менавіта там у апошнія гады жыла галоўны бухгалтар райгазеты «Слава працы» Марыя Паўлаўна Шкілевіч (у дзявоцтве Малевіч), пляменніца Казіміра і дачка

30-гадовы Казімір Малевіч

яго брата Паўла. Віктар Семянкевіч, першы рэдактар райгазеты «Слава працы», цёпла адгукаўся аб сваім бухгалтары. І гэта ён мне паведаміў, што продкаў Марыі Паўлаўны называлі «хітрымі». Яна была вельмі добрым чалавекам, і яе паважалі ў калектыве рэдакцыі. Жанчына расказвала, што ў яе былі два браты – Аляксандр і Дзмітрый. Аляксандр загінуў у час вайны. Шмат пра іх расказалі былы намеснік рэдактара Рыгор Швец, дырэктар Капыльскай СШ № 2 Барыс Багдановіч і згаданыя браты Дуброўскія – сваякі Малевічаў.

Па ўспамінах Марыі Паўлаўны, яе бацька выдатна шыў адзенне, і яму рабілі заказы сяляне з розных вёсак. Зямлі было мала, і дапамагала выжыць рамяство. Старэйшыя браты Змітрок і Алесь хадзілі ў школу, а яна ў 1930-я гады была яшчэ маладая. Браты добра вучыліся ў сямігодцы, дзе дырэктарам быў Фама Міськевіч. Ён хваліў Малевічаў за паспяховаць і за іх актыўнасць.

P.S. *Здаецца, я закончыў свой матэрыял і паставіў кропку, але сустрэча з вядомым капыльскім мастаком, сябрам Беларускага саюза мастакоў, унесла свае карэктывы. Уладзімір Швайбовіч здаўна любіў творчасць Казіміра Малевіча, і гэта падштурхоўвала яго рабіць адкрыцці ў дызайне і жывапісе. Уладзімір Піліпавіч зрабіў дапаўненне пра аўтара «Чорнага квадрата» і філосафа. 2004 год ААН аб’яўляў годам мастака Казіміра Малевіча, а 2015 год у планах ААН аб’явіць годам стагоддзя яго «Чорнага квадрата».*

Зараз нашчадкаў Казіміра каля 100 чалавек, і офіс іх суполкі з яго назвай знаходзіцца ў Ньют-Ёрку. Ім удаецца вырваць у музей праз суды адну ці дзве карціны Малевіча. Гэтыя сваякі, як кажуць, дзясятая вада на кісялі. Блізкімі спадкаемцамі Казіміра з’яўляюцца брат і сёстры Ігара Малевіча, сына Аляксандра Паўлавіча Малевіча і Марыі Паўлаўны Малевіч (Шкілевіч), а таксама Дуброўскія Саша і Вова.

Мог бы і наш краянаўчы раённы музей пазмагацца за спадчыну вядомага мастака і ўнесці яго ў капыльскі пантэон, як лічыць У. Швайбовіч. З Уладзімірам Піліпавічам мы агледзелі радавое гняздо Малевічаў на вуліцы Горкага (пablізу гімназіі № 1) і ён выказаў думку, што някепска было б прымацаваць мемарыяльную дошку на доміку, які пакуль што стаіць, і ўпрасіць прадпрымальніка, што набыў яго, не разбураць памяць аб нашым славутым земляку.

Зміцер і Алесь пісалі вершы, апавяданні і нават маленькія п’есы, розныя нататкі пра капылянаў і дасылалі іх у рэспубліканскія газеты. Таму невыпадкова пасля школы Зміцер стаў працаваць карэспандэнтам у газеце «Звязда». У 1929 годзе ўслед за старэйшым братам едзе ў Мінск Алесь і ўладкоўваецца выпускаючым у «Советскую Белоруссию». Там ён добра сябе праявіў карэспандэнтам, затым працаваў у «Чырвонай змене», а пасля перайшоў у «Сталінскую моладзь» («Знамя юности»). Загадаў там фізкультурна-патрыятычным аддзелам, а за месяц да пачатку вайны яго прызначаць рэдактарам гэтага выдання. Аляксандр Паўлавіч будзе жанаты з былой аднакласніцай Марусяй Дземідовіч. У іх народзіцца Вераніка, Марат і Алінка, а калі бацька будзе на фронце, народзіцца сын Ігар. Лейтэнант А. Малевіч атрымаў ад свайго брата капітана Дзмітрыя лісты. Ён удзельнічаў у вызваленні Віцебшчыны, а затым Літвы. Перад апошнім боем яму ўдалося адаслаць ліст блізкім. Вось што ён пісаў: «Добры дзень, мае любя! Добры дзень, нябачаны мной мой сыноч Ігар! Я атрымаў ад Вас Ваша пісьмо, а таксама ад маіх старых і сястрычкі Марыі. Якія гэтыя цудоўныя пісьмы, я іх перачытваю які раз. Здаецца, што я не тут пад кустом літоўскай зямлі, а ў далёкім і родным мястэчку Капылі. Я рады, што вы ўцалелі і любіце сваю радзіму Беларусь». Пісаў ён і брату: «Атрымаў тваё пісьмо. І рад, што ты б’еш добра ворага. Душаю, сустрэнемся з табою ў Берліне. Для мяне куля лшчэ не адліта».

У баі пад Шаўляем рота А. Малевіча падаб’е 12 танкаў і 8 бронемашынаў і прыпыніць атаку немцаў. Але ў гэтым баі загіне капітан Малевіч.

Дзеці А. Малевіча выбіліся ў людзі: старэйшая дачка Вераніка кандыдат педагагічных навук, дацэнт БДУ культуры і мастацтваў, Аліна інжынер-праграміст, Марат – кандыдат фізічных навук, а Ігар доктар фізіка-тэхнічных навук.

Вось такая гісторыя роду К. Малевіча. Жывапісец і яго сваякі нясуць славу роднаму Капылю. Яго пляменнік Дзмітрый Паўлавіч пасля вайны працаваў рэдактарам газеты «Сельская жизнь». Магчыма, хтосьці з будучых аўтараў напіша больш шырока пра нашага земляка, жывапісца, авангардыста, які адкрыў шмат новага ў мастацтве і прадказаў будучыню ў архітэктуры.

Іван ПНАТЧЫК, г. Капыль

Май

1 – Гайда Наталля Віктараўна (1939), артыстка оперы і оперэты, народная артыстка Беларусі, лаўрэат тэатральнай прэміі імя Л. Александровіч (1992), уладальніца «Крыштальнай Паўлінкі» (1992), кавалер ордэнаў Францыска Скарыны і «Знак Пашаны» – 75 гадоў з дня нараджэння.

1 – Ленсу Алена Якаўлеўна (1914 – 2005), літаратуразнаўца, крытык, займалася ранняй творчасцю Л. Талстога і Янкі Купалы, пытаннямі ўзаемадэявання беларускай і рускай літаратуры – 100 гадоў з дня нараджэння.

1 – Корзун Мікола (Мікалай Паўлавіч; 1934, Салігорскі р-н – 1995), беларускі дзяржаўны пісьменнік – 80 гадоў з дня нараджэння.

2 – Гардзіцкі Аляксей Кузьміч (1934, Брэсцкі р-н – 1999), крытык, літаратуразнаўца, складальнік біябібліяграфічных даведнікаў аб пісьменніках – 80 гадоў з дня нараджэння.

2 – Жук Кастусь (Канстанцін Якаўлевіч; 1954, Нясвіжскі р-н), беларускі паэт, лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (1999) – 60 гадоў з дня нараджэння.

3 – Нячаеў Леанід Аляксеевіч (1939 – 2010), рэжысёр, сцэнарыст, народны артыст Расіі; у 1973 – 1990 гг. працаваў на кінастудыі «Беларусьфільм», дзе стварыў шэраг дзіцячых стужак – 75 гадоў з дня нараджэння.

4 – Бохвіц Фларыян (1799, м. Мір – 1856), беларускі і польскі асветнік, філосаф-мараліст, пісьменнік – 215 гадоў з дня нараджэння.

4 – Міладойскі Фларыян Станіслаў (1819, Мінск – 1889), кампазітар, піяніст, педагог – 195 гадоў з дня нараджэння.

5 – Казакевіч Мікалай Канстанцінавіч (1934, Бярэзінскі р-н), жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (2000) – 80 гадоў з дня нараджэння.

5 – Манюшка Станіслаў (1819, Чэрвеньскі р-н – 1872), польскі і беларускі кампазітар, дырыжор, педагог – 195 гадоў з дня нараджэння.

5 – Шулейка Яўген Феліксавіч (1954, Гродна), мастацтвазнаўца, мастак дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва (габелен, інсталляцыя), педагог – 60 гадоў з дня нараджэння.

5 – Ячнеў Леанід Іосіфавіч (1924, Клімавіцкі р-н – 2011), дзеяч самадзейнага мастацтва, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

6 – Трус Паўлюк (Павел Адамавіч; 1904, Уздзенскі р-н – 1929), беларускі паэт – 110 гадоў з дня нараджэння.

8 – Ганчароў Мікола (Мікалай Іванавіч; 1934, Віцебскі р-н – 1991), графік, мастацтвазнаўца, пісьменнік – 80 гадоў з дня нараджэння.

8 – Узда (1494), горад у Мінскай вобласці – 520 гадоў з часу першых звестак у гістарычных крыніцах.

9 – Асецкі Людвіг Пятровіч (1929 – 2005), беларускі графік, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 85 гадоў з дня нараджэння.

У тэатры «Зьніч»

7 мая на сцэне лялечны монаспектакль «Пра ката Сафрона і пёўніка Андрона» ў выкананні Леаніда Сідарэвіча.

Увечары – паэтычны монаспектакль «Мне сняцца сны аб Беларусі». Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца Галіна Дзягілева пры музычным суправаджэнні Кірылы Успенскага і Максіма Цэхановіча (гітары).

8 мая для маленькіх глядачоў Вячаслаў Шкалідо разыграе лялечны монаспектакль «Граф Глінскі-Папялінскі».

12 мая заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, лаўрэат міжнародных фестываляў Уладзімір Шэлестаў прадставіць увазе драматычны монаспектакль «Палескія рабінзаны».

Увечары на сцэне паэтычны монаспектакль «Прыпадаю да нябёс» у выкананні заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Ларысы Горцавай пры музычным суправаджэнні Дар'і Неўмяржыцкай (цымбалы).

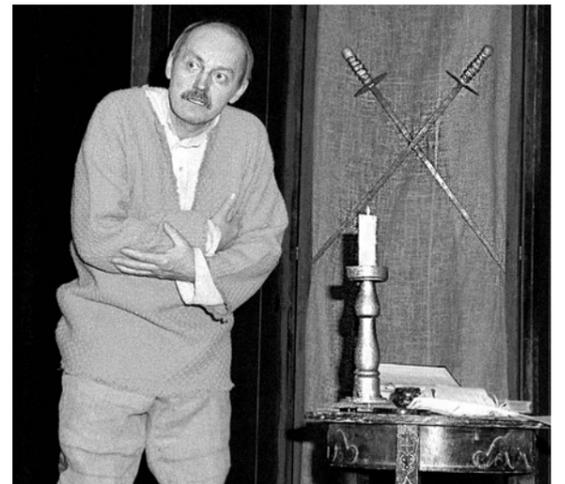
15 мая ўвазе глядачоў прапануюць монаспектакль «Пачакай, сонца!» паводле рамана ў вершах «Маруся Чурай» Ліны Кастэнка і еўрапейскай паэзіі XIX – XX стст. у перакладзе Ніны Мацяш. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – лаўрэат міжнародных фестываляў Галіна Дзягілева.

19 мая для самых удзячных глядачоў Леанід Сідарэвіч пакажа лялечны монаспектакль-гульні «Казачная торба».

Увечары на сцэне паэтычны монаспектакль «Не праклінай, што я люблю» паводле вершаванага рамана «Родныя дзеці» Ніла Гілевіча. Выконвае Міхась Лявончык пры музычным суправаджэнні Дар'і Неўмяржыцкай (цымбалы).

20 мая ўвазе глядачоў прапануюць монаспектакль «Нобіль – Барвяны Уладар» паводле аповесці «Сівая легенда» Уладзіміра Караткевіча. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шэлестаў.

21 мая – драматычны монаспектакль «Аб-ранніца» паводле «Маленькіх трагедый» Аляк-

«Нобіль – Барвяны Уладар»

сандра Пушкіна ў перакладзе Рыгора Бардуліна. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева.

26 мая ўвазе глядачоў прапануюць паэтычны монаспектакль «Красёны жыцця» паводле рамана «Новая зямля» Якуба Коласа ў выкананні заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Алеся Кашперава.

27 мая на сцэне драматычны монаспектакль «Пяюць начлежнікі» ў выкананні аўтара інсцэніроўкі Галіны Дзягілевай.

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15 гадзіне, вечаровыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне (017) 331-75-53.

Сябры!

Наступны нумар
«Краязнаўчай газеты»
выйдзе 8 мая.
Да сустрэчы!
Радасных святаў!

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НАВАГРУДАК (заканчэнне тэмы). Міхайлаўскі кляштар дамініканцаў, помнік архі-

тэктуры 1-й пал. XVIII ст., пабудаваны ў стылі позняга барока, адноўлены пасля пажараў у 1751 і 1831 гг., мае элементы стылю класіцызму. 2-ярусная мураваная званіца пабудаваная ў 1829 г. Мураваная 3-нефавая базіліка з плоскім бязвежавым галоўным фасадам і паўцыркульнай алтарнай апсідай.

Фарны касцёл, помнік архітэктуры 1-й пал. XVIII ст., пабудаваны да 1712 г. у стылі позняга барока каля замка. Мураваны 1-нефавы храм з паўкруглай алтарнай апсідай і 2-вежавым галоўным фасадам. У кампазіцыю будынка ўключаныя 2 старажытныя гранёныя капліцы, якія засталіся ад першага гатычнага касцёла, пабудаванага ў канцы XIV – пач. XV ст. Каб зрабіць іх непрыкметнымі з боку ўвахода, сцяна галоўнага фасада і вежы крыху ссунутыя адносна падоўжнай восі будынка. У капліцах зберагаліся вітражы.

Мячэць (1931 г.)

Пра існаванне мячэці ў Наваградку вядома з XVI ст. Прывілей на яе будаўніцтва ў 1792 г. мясцовыя татары атрымалі ад караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага; праз чатыры гады адбылося першае служэнне. У 1855 г. на месцы старога храма была пабудаваная новая мячэць. Да 1939 г. пры ёй працавала рэлігійная школа (мактаб). У 1945 г. была закрытая і перабудаваная пад жылы дом. У 1994 г. была вернутая вернікам. Адкрыццё было прымерка-

вана да 600-годдзя пасялення татараў на землях Беларусі. Гандлёвыя рады, помнік архітэктуры класіцызму, пабудаваныя ў 1812 г. на гандлёвай плошчы. Выцягнуты прамавугольны ў плане мураваны будынак. Рэстаўраваны ў 1953 г. Выкарыстоўваецца пад крамы. Працуюць Дом-музей А. Міцкевіча, Наваградскі гісторыка-краязнаўчы музей, Музей дзурэйскага супраціву (у будынку барака былога гета; філіял гісторыка-краязнаўчага музея). Гісторыка-краязнаўчы музей створаны 29 ліпеня 1987 г., для наведнікаў адкрыты 12 верасня 1992 г. Асноўны фонд налічвае 10 148 адзінак захоўвання, навукова-дапаможны – 9 825 адзінак (2008 г.). Фонды складаюць калекцыі археалагічных знаходак з раскопак на тэрыторыі раёна і горада, нумізматыкі, фотаматэрыялаў, жывапісу, дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва, а таксама друкаваныя і рукапісныя матэрыялы і дакументы. Асноўная экспазіцыя размешчаная ў 9 экспазіцыйных залах. На базе музея праводзіцца навуковыя канферэнцыі «Наваградскія чытанні»; па іх матэрыялах выдаюцца зборнікі.

Міхайлаўскі касцёл дамініканцаў (2013 г.)